

УДК 004.825

М.А. Ісаков, М.Ю. Яковлев, О.О. Хлопецький, Ю.І. Василів

Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, Львів

АНАЛІЗ ІСНУЮЧОЇ СИСТЕМИ АНАЛІЗУ І УЗАГАЛЬНЕННЯ ДОСВІДУ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК В ОБ'ЄДНАНИХ ЗБРОЙНИХ СИЛАХ НАТО ТА СУХОПУТНИХ ВІЙСЬКАХ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

В статті проаналізовано сучасну систему аналізу і узагальнення досвіду в об'єднаних збройних силах НАТО. Розкрито основні заходи щодо функціонування цієї системи, які були в радянській армії. На основі аналізу існуючої системи аналізу і узагальнення досвіду в Сухопутних військах Збройних Сил України встановлено необхідність удосконалення даної системи. Основна увага зосереджена на напрямках і заходах, що впроваджені в збройних силах провідних країн світу для функціонування і визначення ролі системи аналізу і узагальнення досвіду в загальній системі бойової підготовки військ.

Ключові слова: система аналізу і узагальнення досвіду, бойова підготовка, підведення підсумків, Сухопутні війська Збройних Сил України, сухопутні війська США, відеоконференцз'язок, дистанційне навчання, засоби масової інформації, контроль, звітність.

Вступ

Постановка проблеми. Бойова підготовка військовослужбовців та їх морально-психологічні якості, як свідчить досвід всіх минулих, сучасних війн і військових конфліктів, багато в чому визначають їх хід і результат. Воєначальники у всі часи невпинно піклувалися про навчання і виховання своїх підлеглих, розуміючи під цим організоване і цілеспрямоване формування у них моральних і бойових якостей, які б сприяли успіху в бою. Висока бойова навченість, дисциплінованість, патріотизм, психологічна стійкість, сміливість, мужність та відвага завжди були і є запорукою перемоги [1].

Важливою складовою бойової підготовки є аналіз та узагальнення її досвіду. Але на сучасному етапі реформування Збройних Сил (ЗС) України і, зокрема, Сухопутних військ (СВ) процесам аналізу та узагальнення досвіду підготовки військ не приділяється належної уваги і відповідна система аналізу й узагальнення досвіду не є досконалою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Плановий процес удосконалення бойової підготовки СВ ЗС України розпочався у 2000 році введенням у дію Державної програми реформування та розвитку ЗС України, але через ряд об'єктивних та суб'єктивних причин протягом 2000-2004 років не вдалося досягти суттєвих зрушень в покращенні системи підготовки військ [2].

У 2006 році запроваджені нові засади підготовки військ (сил), що стосуються як їх організації так і змісту. Командири військових частин отримали широкі права в плануванні підготовки, виборі тематики, форм та видів проведення занять, оцінки підготовки підрозділів протягом року, корегування планів підготовки – з метою приведення їх у відповідність до завдань, визначених у формулярі військової частини [3].

На початку 2009 року розроблено проект Концепції системи підготовки СВ ЗС України з метою приведення системи підготовки військ у відповідність до існуючих стандартів в арміях провідних країн світу.

СВ ЗС України і надалі перебувають в пошуку шляхів удосконалення системи бойової підготовки.

Заходи, що проведені і проводяться, дозволяють покращити систему бойової підготовки СВ ЗС України, підвищити рівень сумісності підрозділів і частин з відповідними структурами збройних сил країн-членів НАТО та ЄС. Бойова підготовка удосконалюється паралельно з розвитком військового мистецтва і військової техніки. Проте, здійснювати все це необхідно випереджаючими темпами на основі ретельного вивчення сучасного бойового досвіду, накопичених позитивних результатів, аналізу організації підготовки армій розвинених держав і на основі аналізу та впровадження кращих методологічних і методичних напрацювань в СВ ЗС України.

На сучасному етапі бойової підготовки СВ ЗС України, система аналізу і узагальнення досвіду втратила позитивні моменти системи колишньої радянської армії та дуже далека від систем провідних країн світу [4].

Удосконалення і широке впровадження в СВ ЗС України системи аналізу і узагальнення досвіду, як складової системи бойової підготовки військ матиме значний вплив на удосконалення загальної системи бойової підготовки.

Мета статті. Провести аналіз існуючої системи аналізу і узагальнення досвіду в об'єднаних збройних силах (ОЗС) НАТО, колишньої радянської армії та СВ ЗС України. Обґрунтувати необхідність удосконалення системи аналізу і узагальнення досвіду СВ ЗС України та впровадження в дану систему основних напрямків і заходів, які є в арміях провідних країн світу і були діючими в радянській армії.

Основний матеріал

Основні заходи і напрямки системи аналізу і узагальнення досвіду підготовки військ в об'єднаних збройних силах НАТО. В ОЗС НАТО багато уваги приділяється функціонуванню та розвитку системи аналізу і узагальнення досвіду підготовки військ [5]. Основними заходами і напрямками щодо аналізу і узагальнення досвіду в ОЗС НАТО є:

1. Системний контроль бойової підготовки військ [6].

В основі організації бойової підготовки СВ США лежить принцип децентралізації. Він зводиться до того, що командирам батальйонів і рот дозволяється самостійно організовувати процес навчання підлеглих їм підрозділів. Вони мають право визначати зміст бойової підготовки, черговість і терміни відпрацювання навчальних завдань, вибирати форми і методи проведення занять.

В той же час, організація навчального процесу проходить в чітко визначеній послідовності. Спочатку визначаються завдання батальйону і всім його структурним підрозділам, формулюється мета, яка повинна бути досягнута в результаті навчання і проводиться аналіз самих завдань і спроможності особового складу щодо їх виконання. Визначаються заходи по ліквідації розриву між існуючим та необхідним рівнями підготовки.

Американське військове керівництво велике значення приділяє контролю бойової підготовки, основною формою якого є перевірка підготовки військовослужбовців та підрозділів. Контроль здійснюється з метою впливу на хід бойової підготовки і вважається важливим елементом процесу навчання. Перевірки проводяться з великою інтенсивністю. На них відводиться до 14 % навчального часу.

Контроль бойової підготовки, який існує в армії США, дає можливість своєчасно і повно аналізувати її стан, а також вживати всіх необхідних заходів з метою удосконалення і покращення підготовки підрозділів.

2. Національні центри бойової підготовки [7].

В арміях країн НАТО створені національні центри бойової підготовки, які використовуються для оцінки ефективності підготовки особового складу в місцях дислокації, узагальнення досвіду та забезпечення однорідної бойової підготовки військ для своєчасного розгортання сил і засобів з метою виконання спільних завдань.

3. Військове капеланство [8, 9]

Військове капеланство опосередковано впливає на процеси аналізу і узагальнення досвіду підготовки підрозділів. В даний час, в СВ США нараховується більше 1500 капеланів, які діють в складі духовних груп у підрозділах родів військ. Духовна група підрозділу забезпечує та виконує наступні релігійні обов'язки щодо підтримки командира: проведення релігійних служб та обрядів; надання

настанов і порад; допомога в сімейному житті; духовна і гуманітарна підтримка; професійне і релігійне забезпечення командира і штабу; планування заходів щодо релігійної підтримки.

Діяльність капеланів у військах спрямована на виконання планів керівництва по духовному вихованню особового складу і забезпечує значний вклад в морально-психологічну підготовку особового складу, яка є однією із складових системи бойової підготовки.

Штатні капелани діють в батальйонах, бригадах і корпусах (як правило, із розрахунку один капелан на 700 чоловік). На думку керівництва ЗС США це сприяє духовному збагаченню і зміцненню морально-психологічного стану особового складу.

4. Засоби масової інформації [10, 11].

Значну роль в системі аналізу і узагальнення досвіду в армії США відіграють засоби масової інформації (ЗМІ). Спеціально створені репортерські пули – вузьке коло цивільних журналістів формують у громадськості необхідне уявлення про ті чи інші військові дії. Подібні журналістські пули дозволяють не тільки інформувати, але й дезінформувати громадську думку в інтересах стратегічного маскування подій, що створює імідж підрозділам та частинам, які ведуть бойові дії.

5. Надання системних звітів про стан бойової підготовки [12].

В ЗС провідних країн світу і, зокрема, в ОЗС НАТО у системі бойової підготовки військ досконало впроваджений аналіз бойової підготовки та доведення передового досвіду її організації. Командири підрозділів, частин і з'єднань системно надають узагальнений звіт про стан бойової підготовки, на підставі якого старший начальник реагує і надає допомогу у вирішенні проблемних питань. Відповідно, доведення передового досвіду з організації бойової підготовки надає можливість командирам всіх ступенів покращити її проведення в своєму підрозділі, частині та з'єднанні.

6. Відпрацювання навчальних питань при проведенні навчань в реальному масштабі часу з мінімальними обмеженнями [13].

Одним із заходів перевірки й аналізу стану бойової підготовки та бойової готовності СВ США є проведення оперативно-тактичних і тактичних навчань, які дозволяють всебічно перевірити й оцінити реальність планів бойової готовності органів управління, частин та підрозділів СВ. Проведення таких навчань має певні відмінності від навчань країн СНД. Значна тривалість навчань дозволяє відпрацьовувати навчальні питання в реальному масштабі з мінімальними обмеженнями.

Основною метою навчань є контроль стану бойової і мобілізаційної готовності частин та підрозділів, а також оцінка реальності планів. В обов'язковому порядку в плани навчань включається значна кількість дослідницьких завдань. За допомогою відеоконференцв'язку (ВКЗ) надається можливість

спостереження відпрацювання навчальних питань активної фази. В заключній фазі підводяться підсумки навчань з постановкою завдань щодо виявлених недоліків і удосконалення бойової та мобілізаційної готовності підрозділів та частин.

7. Сучасні інформаційні технології [14 – 16].

Керівництво СВ США проводить активну роботу в області впровадження сучасних інформаційних технологій в рамках автоматизованих систем управління, зв'язку і розвідки з метою створення своєї власної інформаційної мережі, яка отримала назву “Бойова мережа Сухопутних військ”, та інформаційно-керівної мережі, яка відома в даний час, як “Тактичний Інтернет”.

На думку американських військових теоретиків, при застосуванні такої інформаційної мережі, війська стануть більш мобільними, будуть володіти високою ударною силою, будуть більш спроможними до швидкого оперативного розгортання і негайного застосування після прибуття в зону ведення бойових дій. Створення такої мережі як базової в формуванні картини поточної обстановки в ланці управління бригади і нижче викликало велику зацікавленість усіх видів ЗС в формуванні багатофункціональної, надійної, стійкої мережі “Тактичний Інтернет”, яка забезпечує реалізацію різних потреб тактичної ланки управління і націлена на вирішення проблем сумісності та взаємодії.

На сайті з обмеженим доступом www.comranycommand.com („командування ротою”) офіцери мають можливість оперативно обмінюватися досвідом, отриманим у ході бойових дій, обговорювати нові тактичні прийоми, дізнаватися про нові способи дій противника. Командування СВ активно впроваджує цю форму навчання і вважає, що вона буде сприяти підвищенню рівня тактичної підготовки.

8. Відеоконференцзв'язок [17, 18].

В бойовій підготовці і практиці повсякденної діяльності ОЗС НАТО широко застосовується знаходить ВКЗ, який дозволяє узагальнювати та передавати досвід підготовки військ. Застосування ВКЗ розпочалось ще на початку 90 років ХХ століття.

Практично відразу командири усіх ступенів стали використовувати ВКЗ в системі військового управління для проведення теленарад, воєнних ігор і командно-штабних тренувань. ВКЗ знайшов застосування в практиці дистанційного навчання військовослужбовців.

В останні роки засоби ВКЗ стали активно впроваджуватись в зонах воєнних конфліктів, наприклад в Афганістані та в Іраку. Так, в зв'язку з важким морально-психологічним станом військовослужбовців в районах ведення бойових дій керівництво ЗС представило можливість військовослужбовцям в Афганістані й Іраку проводити сеанси ВКЗ зі своїми сім'ями, які знаходяться на Батьківщині.

Основні напрямки застосування мереж ВКЗ представлені на рис. 1.

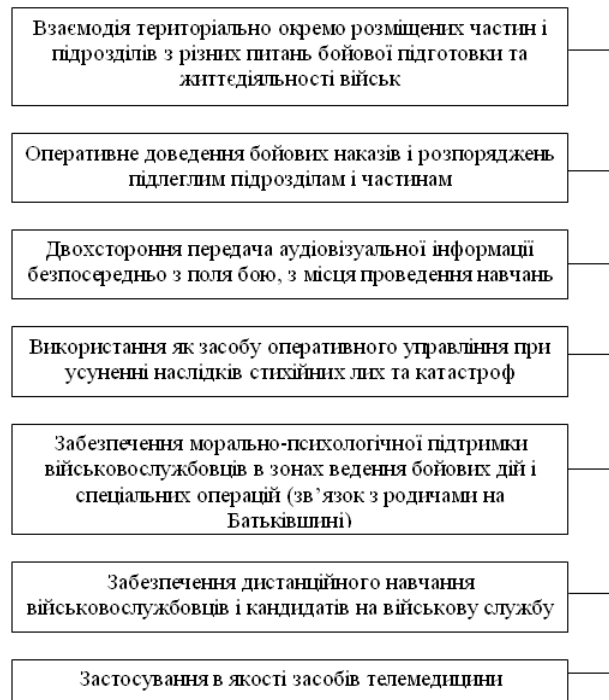

Рис. 1. Основні напрямки застосування мереж ВКЗ в ОЗС НАТО

Ця система широко застосовується в усіх ОЗС НАТО. Вона функціонує в контурі управління штабквартири НАТО і об'єднаних штабів, а також розгортається для забезпечення дій корпусів швидкого реагування.

Системи ВКЗ забезпечують зв'язок між штабами і мобільними підрозділами сил НАТО у всьому світі. Ці системи застосовуються не тільки для забезпечення зв'язку вищих ланок управління з підлеглими, але і для забезпечення інших процесів обміну інформацією (проведення нарад, дистанційного навчання, передачі досвіду та ін.).

9. Центр по вивченню та аналізу бойових дій [19].

Закінчення “активної фази” війни в Іраку і первинний аналіз уроків, винесених з бойових дій з Іракськими ЗС і силами збройної опозиції, поставили перед американським командуванням питання про необхідність перенесення акцентів в оперативній і бойовій підготовці військ. Генерал-лейтенант Уільям Уоллес (під час війни в Іраку командував п'ятим армійським корпусом) зазначив, що противник з яким зіштовхнулися американські війська суттєво відрізняється від того з яким приходилося “воювати” на учбових полях.

З метою більш ефективного врахування уроків операцій в Афганістані та Іраку, військово керівництво США прийняло рішення в рамках об'єднаного командування єдиних сил (ОКЕС), сформувавати групу експертів, що спеціалізуються в різних областях (включаючи оперативне мистецтво, тактику, управління, зв'язок, розвідку тощо) для розробки нових концепцій і апробації їх під час навчань в інтересах усіх ЗС. Головним її завданням стало проведення аналізу ефективності організації міжвидової взаємо-

дії, тобто реалізації концепції “об’єднаності”. В подальшому з цією метою був створений центр з вивчення та аналізу бойових дій, у якому акумулюється вся інформація, що стосується результатів навчання, військових ігор і експериментів, які надходять з видів ЗС, а також з об’єднаних регіональних і функціональних командувань ЗС США.

10. Створення окремих структурних підрозділів для вивчення й узагальнення досвіду підготовки військ [5].

В ОЗС для вивчення й узагальнення досвіду сучасних збройних конфліктів та бойової підготовки сплановано і проводиться виділення окремих структурних підрозділів з відповідним обладнанням, базами даних, засобами розмноження інформації, доступом до мережі Інтернет, що дозволяє оперативно впливати на потреби військ у підготовці фахівців та розповсюджувати відповідний передовий досвід.

11. Концепція єдиного інформаційного простору [20, 21].

Для досягнення технологічної і інформаційної переваги Північноатлантичний союз розробив і реалізує концепцію єдиного інформаційного простору Альянсу. Відповідно до даної концепції до 2025 року планується створити глобальне інформаційне середовище, яке повинно забезпечувати комплексну обробку відомостей про противника, свої війська і місцевість в реальному масштабі часу. Створення єдиного інформаційного простору забезпечить передачу інформації в рамках Альянсу, надасть можливість оперативно обмінюватися досвідом, який отриманий у ході бойової підготовки та веденні бойових дій.

Аналіз і узагальнення досвіду підготовки військ в радянській армії. Розглядаючи питання стосовно системи аналізу і узагальнення досвіду підготовки військ не можна не враховувати і забувати ту систему, яка функціонувала в радянській армії.

В цілому система підготовки військ радянських часів, була досконалою і забезпечувала якісну підготовку військ на той час. Можливо вона не в повній мірі використовувала новітні технології навчання у порівнянні з провідними країнами світу, проте існуючі на той час об’єкти навчально-матеріальної бази та техніка, яка знаходилась на озброєнні, використовувались в повному обсязі.

Бойова підготовка проводилась відповідно діючих програм з використанням бойової техніки і озброєння. Жодних обмежень для проведення занять з бойової підготовки не було. Військовослужбовці і підрозділи загалом мали високі навички в діях на штатній техніці та поведженні зі зброєю, злагоджена підрозділів відповідало діючим вимогам.

Система аналізу і впровадження передового досвіду підготовки військ передбачала велику кількість заходів, які проводились різними військовими і цивільними структурами з метою покращення системи бойової підготовки та боєготовності військ.

Значну роль в доведенні результатів аналізу бойової підготовки і узагальнення досвіду підготов-

ки військ відігравали ЗМІ. В кожному з’єднанні видавалася своя газета, яка розкривала передовий досвід проведення занять з бойової підготовки. Система ЗМІ ЗС включала видання газет військовими округами та центральної газети ЗС. Крім того була велика кількість журналів Міністерства оборони, які розкривали хід бойової підготовки в ЗС. Особливої уваги заслуговує журнал “Військовий вісник”. В цьому журналі під рубриками: “Школа передового досвіду”, “Навчання і виховання”, “За передову методику”, “Проблеми бойового навчання”, “Молоді офіцери: становлення, досвід, поради”, “Рекомендує Головне Управління бойової підготовки” висвітлювався аналіз бойової підготовки в ЗС, проводилось її узагальнення і доведення передового досвіду.

Велику роль в обміні досвідом відводилось телебаченню і радіо, особливо, на місцевому рівні. Майже кожне військове з’єднання вело трансляцію радіо і телепередач з аналізом ходу бойової підготовки та доведенням передового досвіду.

В ЗС широко використовувались кіно- та відеозасоби. За усіма предметами бойової підготовки були створені кінофільми, які розкривали та передавали передову методику проведення занять з підрозділами і вмілого застосування бойової техніки й озброєння.

Значну роль в удосконаленні бойової підготовки, доведенні передового досвіду відігравало проведення показових занять з різними категоріями керівного складу в системі оперативної, професійної та командирської підготовки.

Важливе місце в системі підготовки військ відводилось співробітництву з військовими структурами країн колишнього Варшавського договору. Частини і підрозділи радянської армії постійно залучались до проведення сумісних навчань з військовими частинами і підрозділами армій на території яких знаходились радянські війська, що сприяло обміну досвідом ведення бойових дій.

Контроль за основними заходами бойової підготовки у військах і її аналіз здійснювався щоденно від батальйону до управління округу. Щодобово черговий управління бойової підготовки округу збирав узагальнені дані про проведення стрільб, тактико-стрілкових тренувань, водіння бойових машин ротами та бойових стрільб взводів, рот і батальйонів частин та з’єднань округу. Щотижня такі дані представлялись керівництву округу. Питання стану і удосконалення бойової підготовки періодично розглядалось Військовою радою округу. В частинах і з’єднаннях аналіз бойової підготовки проводився системно з виданням наказів.

Стан аналізу і узагальнення досвіду підготовки військ у Збройних Силах України. Сучасна система аналізу і узагальнення досвіду підготовки військ в українській армії через ряд причин є недосконалою та потребує оновлення.

Необхідно відзначити, що одним з основних шляхів підвищення ефективності бойової підготовки

на сучасному етапі реформування ЗС України є проведення принципового аналізу підсумків навчання.

Командир об'єднання, з'єднання, частини, підрозділу повинен підвести підсумки і проаналізувати ситуацію, що склалася, для того, щоб своєчасно визначати і уточнювати мету і завдання навчання, врахувати особливості підготовки кожного з'єднання (полку, батальйону, роти, взводу), визначати чіткі проміжні цілі на тиждень, місяць і суворо та жорстко добиватися їх досягнення. На сучасному етапі такі заходи в повному обсязі не проводяться, стан справ не аналізується, і як наслідок підведення підсумків проводиться формально.

Аналіз навчального процесу у військах проводиться, як правило, з метою виявити недоліки, наказати, а не навчити і надати допомоги.

В СВ відсутній механізм надання робочих звітів підрозділами та частинами з яких командири вищого рівня отримували би інформацію про справжній стан бойової підготовки та боєздатності підлеглих підрозділів і надавали б їм негайну підтримку щодо забезпечення необхідними ресурсами на організацію запланованої підготовки, уточнення навчальних планів з урахуванням результатів оцінки рівня підготовки окремих частин (підрозділів).

В даний час командири нижчих ланок, прагнуть замовчувати ту чи іншу проблему щодо бойової підготовки, яка часто виникає зовсім не по їхній вині і діють за принципом “провів – запиши, а не провів – запиши двічі”. Хто від цього виграє важко сказати, але рівень бойової підготовки явно залишається на низькому рівні.

В СВ ЗС України в цілому відсутня централізована система вивчення й узагальнення досвіду. В першу чергу відсутні структурні підрозділи, які б здійснювали оперативний збір, аналіз, узагальнення та доведення досвіду проведення заходів бойової підготовки, участі в миротворчих операціях як своїх збройних сил так і армій провідних країн світу.

В зв'язку з насиченістю тематики програм бойової підготовки підрозділів, поряд з тим відсутністю ґрунтового методичного навчального матеріалу для розкриття тематики програм бойової підготовки, командири підрозділів витрачають багато часу для підготовки до проведення занять.

В більшості військових частин і з'єднань СВ ЗС України відсутні комп'ютерні класи, інколи навіть окремі комп'ютери з доступом до Інтернету, де командир підрозділу міг би отримати по мережі Інтернет узагальнений досвід підготовки військ та методичні розробки для проведення занять з бойової підготовки.

В практиці бойової підготовки військ практично не використовуються ЗМІ. Відсутні спеціальні видання, які б розкривали суто хід бойової підготовки, участь військ в миротворчих операціях, методичні розробки щодо проведення занять з підрозділами, матеріали теорії і практики загальновійськового бою. Застосування на місцевому рівні можли-

вості радіо і телебачення з цих питань також в більшості частин і з'єднань відсутнє. В СВ ЗС України на дуже низькому рівні знаходиться використання кіно та відео засобів. Кінофільми повинні бути по основним предметам бойової підготовки, які б розкривали та передавали передову методіку проведення занять з підрозділами і вмілого застосування бойової техніки та озброєння. Кінофільм повинен не імітувати дії, а відображати реальні дії підрозділу при виконанні поставлених завдань.

В СВ відсутня звітність офіцерським складом, який приймає участь в миротворчих операціях, а доповідь, в якій було б відображено: які завдання виконував підрозділ; наскільки теоретичні положення керівних документів відповідають реальному застосуванню на практиці; підготовленість підрозділу до виконання завдань; які проблеми виникали під час виконання завдань; пропозиції щодо підготовки техніки, озброєння і особового складу для виконання аналогічних завдань була б дуже необхідною для офіцера і підрозділу, які плануються для участі в миротворчій місії.

В системі аналізу і узагальнення досвіду підготовки військ не достатньо використовуються наукові центри. Не активно вони залучаються для розробки науково-методичних матеріалів, посібників, підручників для потреб ЗС України.

Розкриваючи систему узагальнення досвіду проведення бойової підготовки у ЗС України вважаємо за необхідне звернути увагу на публікації в ЗМІ стосовно бойової підготовки. Якщо, в газеті Міністерства оборони України “Народна армія” під рубрикою “Бойова підготовка – реалії сьогодення” стоять заголовки: “Замість полігона – плац”; “Коли льотчики сумують за небом”; “Заняття без моторесурсу” тощо, то стає зрозуміло, що на даний час нема досвіду, який можна було б узагальнювати.

Відсутність фінансового забезпечення бойової підготовки руйнує всю систему бойової підготовки і відповідно визначені шляхи її вдосконалення. Через відсутність достатнього фінансового забезпечення заняття з бойової підготовки проводяться переважно без виїзду підрозділів за межі військових частин. Публікації в деяких журналах і газетах щодо проведення бойової підготовки в більшості носять декларативний характер, видаючи бажане за дійсне.

Разом з тим, в підрозділах та частинах СВ збереглися певні заходи щодо узагальнення передового досвіду в системі бойової підготовки і вони дають позитивні результати. Так, в армійському корпусі, який дислокований на території колишнього Прикарпатського військового округу, незважаючи на відсутність достатнього фінансування, активно діє система проведення методичних та інструкторсько-методичних занять з офіцерами і сержантами. Під керівництвом офіцерів управління корпусу в підпорядкованих частинах, відповідно складеного графіку проводяться показові заняття. З метою створення позитивного іміджу українського війська для учнів

старших класів та студентів ВНЗ в районах дислокації військових частин армійського корпусу проводяться уроки мужності, екскурсії, виїзди на полігони з показом проведення занять з бойової підготовки й ознайомлення з бойовою технікою та озброєнням. В частинах армійського корпусу започатковано систему сертифікації: підрозділ, який не засвоїв поточний матеріал, не провів бойове злагодження в повному обсязі, до наступного етапу не допускається. Під час проведення контрольних занять або сертифікації підрозділів виявляються слабкі сторони, проводяться додаткові заняття з відповідними командирами та підпорядкованими їм підрозділами [22].

В СВ ЗС України починається впровадження дистанційного навчання, що дасть змогу створення сучасного інформаційно-освітнього середовища для підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації військових фахівців та надання військовослужбовцям, незалежно від місця проходження служби доступу до освітніх ресурсів на базі використання новітніх технологій та телекомунікаційних мереж Міністерства оборони України, а також телекомунікаційної науково-освітньої мережі установ Міністерства освіти і науки України з доступом до Інтернет [23].

Відповідно впровадження дистанційного навчання надасть можливість узагальнювати і впроваджувати передовий досвід бойової підготовки військ та передавати досвід участі в миротворчих операціях.

На сьогодні, як відомо, підрозділи і частини СВ ЗС України беруть участь в операціях НАТО, а також у миротворчих контингентах ООН. Участь у миротворчих місіях є вагомим чинником підвищення авторитету України на світовій арені, ефективного розвитку СВ ЗС України і підвищення їх боєздатності. Крім того, дозволяє отримати практичний досвід органам військового управління, особовому складу у миротворчій діяльності, а також досягти сумісності з аналогічними структурами інших держав, забезпечити підтримання миру і стабільності. Участь у заходах військового співробітництва в рамках СНД сприяє розширенню формату обміну досвідом з подолання проблемних питань і пошуку ефективних шляхів розвитку ЗС, сприяє підвищенню рівня взаємовідносин військових структур на двосторонньому та багатосторонньому рівнях з урахуванням національних інтересів держав – учасниць СНД.

СВ ЗС України повинні і надалі приймати участь в міжнародному співробітництві з метою удосконалення підготовки військ.

Висновки

Бойова підготовка СВ ЗС України не на словах, а на ділі має бути основним змістом повсякденної життєдіяльності військ. Сьогодні вимагає більш принципових підходів до навчання військ. Економічними труднощами можна багато що виправдати, але слід усвідомити, що для держави економічно недоцільно та абсурдно утримувати армію, яка не має можливості займатися бойовою підготовкою. На даний

час можна констатувати, що намагання запровадити менш витратні форми навчання та компенсаційні заходи не сприяють удосконаленню практичних навичок командирів та штабів в організації загальновійськового бою. Чимало заходів бойової підготовки проводяться, м'яко кажучи, умовно [24].

Одним з основних напрямків підвищення ефективності бойової підготовки сьогодні слід вважати збереження й удосконалення потенціалу бойової підготовки, а саме основи – теоретичних знань та практичних навичок офіцерів тактичної ланки управління, їх методичної і професійної майстерності. Втрата професіоналізму офіцерського складу приведе до повного руйнування бойової підготовки. Тому вважаємо, що сьогодні система аналізу і узагальнення досвіду підготовки військ для підтримання стану бойової підготовки СВ ЗС України необхідна.

У статті показано, що система аналізу і узагальнення досвіду підготовки військ в СВ ЗС України є недосконалою. В деякій мірі вона втратила ті здобутки, які були в радянській армії. Порівнювати існуючу систему аналізу і узагальнення досвіду підготовки військ в СВ ЗС України з системою в ОЗС НАТО не коректно. Розглядаючи відповідну систему в ОЗС НАТО необхідно відмітити, що ті заходи і напрямки, які використовуються в ЗС цих держав, при їх застосуванні в СВ ЗС України зможуть суттєво підняти рівень підготовки військ.

В цілому застосування ряду заходів, які проводились в колишній радянській армії, тих, що напрацьовані в українській армії та перейнятих з ОЗС НАТО, дозволить не тільки відновити систему аналізу і узагальнення досвіду підготовки військ, але і використати її позитивний вплив в системі підготовки СВ ЗС України. Нова система повинна об'єднати розрізнені структури систематизації досвіду підготовки військ та забезпечити узагальнення і поширення цього досвіду в реальному часі.

Дія системи аналізу і узагальнення досвіду підготовки військ має зворотній зв'язок. Вона буде активно працювати і досягне мети тільки при реальному ході бойової підготовки, відпрацюванні всіх її заходів відповідно прогам бойової підготовки.

Список літератури

1. Науменко М.І. *Військова освіта в Україні: стан, проблеми, перспективи інноваційного розвитку* / М.І. Науменко // *Наука і оборона*. – 2009. – № 2. – С. 24-32.
2. Кириченко С.О. *Військовий вимір трансформації Збройних Сил України в контексті євроатлантичної інтеграції* / С.О. Кириченко // *Наука і оборона*. – 2008. – № 3. – С. 33 – 36.
3. Біла книга 2006. *Оборонна політика України*. – К.: МО України, 2007. – 95 с.
4. Пушняков А.С. *Аналіз існуючої системи бойової підготовки Сухопутних військ та напрями трансформації. Завдання щодо розробки концепції підготовки Сухопутних військ Збройних Сил України* / А.С. Пушняков // *Трансформація системи бойової підготовки Сухопутних військ Збройних Сил України. Завдання щодо відпрацю-*

вання концепції підготовки Сухопутних військ Збройних Сил України: матеріали доповідей та повідомлень наук.-практ. конф. 17 липня 2008 р. – К., 2008. – С. 14-18.

5. Свіда І.Ю. Трансформація системи бойової підготовки Сухопутних військ Збройних Сил України. Завдання щодо відпрацювання концепції підготовки Сухопутних військ Збройних Сил України / І.Ю. Свіда // Трансформація системи бойової підготовки Сухопутних військ Збройних Сил України. Завдання щодо відпрацювання концепції підготовки Сухопутних військ Збройних Сил України: матеріали доповідей та повідомлень наук.-практ. конф. 17 липня 2008 р. – К., 2008. – С. 5-6.

6. Прошев Ю. Учебный процес в подразделениях и частях армии США. / Ю. Прошев // Военный вестник. – 1986. – № 10. – С. 87-89.

7. Ковалев А. Органы военного управления Европейского союза / А. Ковалев // Зарубежное военное обозрение. – 2007. – № 10. – С. 14-17.

8. Колесов П. Роль института военных священников в вопросе укрепления морального духа военнослужащих иностранных армий / П. Колесов // Зарубежное военное обозрение. – 2008. – №3. – С. 21-28.

9. Стрелецкий А. Служба военных священников сухопутных войск США / А. Стрелецкий, С. Арутюнов // Зарубежное военное обозрение. – 2008. – №2. – С. 31-38.

10. Нальдиев А. Печатная пропаганда в деятельности органов психологических операций ВС США в Афганистане и Ираке / А. Нальдиев // Зарубежное военное обозрение. – 2008. – №8. – С. 23-25.

11. Ротань М. Воюєш, якщо підготовлений морально / М. Ротань, С. Василенко // Народна армія. – 2008. – 16 серп.

12. Стібрانی Ч. Доктрина та система управління підготовкою військ у Збройних Силах України (допомога у трансформуванні) / Ч. Стібрانی // Трансформація системи бойової підготовки Сухопутних військ Збройних Сил України. Завдання щодо відпрацювання концепції підготовки Сухопутних військ Збройних Сил України: матеріали доповідей та повідомлень наук.-практ. конф. 17 липня 2008 р. – Київ, 2008. – С. 7-8.

13. Вильданов М. Оперативная и боевая подготовка стратегических оборонительных сил США / М. Вильданов, Г. Галкин // Зарубежное военное обозрение. – 2008. – №8. – С. 12-15.

14. Паршин С. Совершенствование сети “тактический Интернет” сухопутных войск США / С. Паршин // Зарубежное военное обозрение. – 2008. – №6. – С. 38-45.

15. Паршин С. Коалиционные операции НАТО, проблемы взаимодействия автоматизированных систем управления и пути их решения / С. Паршин, Ю. Кожанов // Зарубежное военное обозрение. – 2008. – №4. – С. 13-18.

16. Паршин С. Коалиционные операции НАТО, проблемы взаимодействия автоматизированных систем управления и пути их решения / С. Паршин, Ю. Кожанов // Зарубежное военное обозрение. – 2008. – №5. – С. 16-22.

17. Андреев А. Применение видеоконференцсвязи в вооруженных силах иностранных государств / А. Андреев, В. Аржанов // Зарубежное военное обозрение. – 2008. – №7. – С. 19-25.

18. Андреев А. Применение видеоконференцсвязи в вооруженных силах иностранных государств / А. Андреев, В. Аржанов // Зарубежное военное обозрение. – 2008. – №8. – С. 16-22.

19. Ковалев А. Органы управления Европейского союза / А. Ковалев // Зарубежное военное обозрение. – 2007. – № 10. – С. 14-17.

20. Олевский В. Планы разработки новой стратегической концепции НАТО / В. Олевский // Зарубежное военное обозрение. – 2008. – №6. – С. 11-20.

21. Романенко І.С. Формування єдиного інформаційного простору поля бою – фундаментальний принцип воєнного мистецтва / І.С. Романенко, А.І. Сбітнев // Наука і оборона. – 2008. – № 2. – С. 19-25.

22. Тищук Е. Там де є нормальна організація і правильний підхід / Е. Тищук // Народна армія. – 2009. – 23 січ.

23. Романенко І. Дистанційне навчання – крок до мегауніверситетів / І. Романенко // Народна армія. – 2008, 11 липня.

24. Радецький В. Від типового місяця до міжвидового навчання військ / В. Радецький // Народна армія. – 2008, 19 квітня.

Надійшла до редколегії 9.11.2009

Рецензент: д-р техн. наук, ст. наук. співр. Г.В. Худов, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

АНАЛИЗ СУЩЕСТВУЮЩЕЙ СИСТЕМЫ АНАЛИЗА И ОБОБЩЕНИЯ ОПЫТА ПОДГОТОВКИ ВОЙСК В ОБЪЕДИНЕННЫХ СИЛАХ НАТО И СУХОПУТНЫХ ВОЙСКАХ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ

Н.А. Исаков, М.Ю. Яковлев, А.А. Хлопецкий, Ю.И. Василев

В статье проведен анализ современной системы анализа и обобщения опыта в объединенных вооруженных силах НАТО. Раскрыты основные мероприятия по функционированию этой системы, которые были в советской армии. На основе анализа существующей системы и обобщения опыта в Сухопутных войсках Вооруженных Сил Украины установлена необходимость совершенствования данной системы. Основное внимание сосредоточено на направлениях и мероприятиях, которые внедрены в вооруженных силах ведущих стран мира для функционирования и определения роли системы анализа и обобщения опыта в общей системе боевой подготовки войск.

Ключевые слова: система анализа и обобщения опыта, боевая подготовка, подведение итогов, Сухопутные войска Вооруженных Сил Украины, сухопутные войска США, видеоконференцсвязь, дистанционное обучение, средства массовой информации, контроль, отчетность.

ANALYSIS OF CURRENT ANALYSIS SYSTEM AND GENERALISATION OF THE EXPERIENCE OF TROOPS OF THE COMBINED MILITARY FORCES OF NATO AND THE LAND FORCES OF UKRAINIAN ARMED FORCES

N.A. Isakoy, M.Ju. Jakoyley, A.A. Hlopetskyj, Yu.I. Vasilev

The article discusses current analysis system and generalization of experience of the combined armed forces of NATO. It explores the basic measures of the functioning of the system used in the Soviet army. On the analysis of the current system of analysis and generalization of the experience of the Land forces of Ukrainian armed forces is based the statement that a given system needs to be improved. Main attention is drawn to the courses and activities that are implemented in the armed forces of the world for the system operation and to the role of analysis and generalization of the experience in the general system of the troops training.

Keywords: system of analysis and generalization of the experience, military training exercise, the Land forces of Ukrainian armed forces, U.S. army, videoconferencing, distance learning, media, control, reporting.